

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจอีสานด้วยดัชนี Location Quotient (LQ)
ANALYSIS OF ISAN ECONOMIC CHANGE
WITH LOCATION QUOTIENT INDEX (LQ)

จักรกริช เจียวิริยบุญญา
JAKKRICH JEARVIRIYABOONYA
นรชิต จิรสถรรรม
NORACHIT JIRASATTHUMB
วณัฏฐยา สุทธา
WANUTCHAYA SUTTHA
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
KHON KAEN UNIVERSITY
จังหวัดขอนแก่น
KHON KAEN PROVINCE

รับบทความ : 19 กุมภาพันธ์ 2563/ปรับแก้ไข : 30 มีนาคม 2563/ตอบรับบทความ : 20 เมษายน 2563

Received : 19 February 2020/Revised : 23 March 2020/Accepted : 20 April 2020

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ ภาคอีสาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ถึง 2559 ด้วยดัชนี Location Quotient Index (LQ) เพื่อให้เห็นถึงลักษณะความเชี่ยวชาญของสาขาการผลิตในรายจังหวัด ผลการวิจัยแสดงว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของความเชี่ยวชาญสามารถถูกจัดได้ 3 กลุ่ม 1) กลุ่มจังหวัดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญรายสาขา 2) กลุ่มจังหวัดที่ความเชี่ยวชาญรายสาขาเปลี่ยนแปลงแต่ยังเชื่อมโยงกับความเชี่ยวชาญเดิม เช่น จังหวัดอุบลราชธานีที่เปลี่ยนแปลงจากภาคก่อสร้างหิรัญทรัพย์ไปสู่กิจกรรมบริหารและการบริการสนับสนุน และ 3) กลุ่มจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญรายสาขาในลักษณะที่แตกต่างไปจากความเชี่ยวชาญเดิมอย่างชัดเจน เช่น จังหวัดอุดรธานีที่เปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมที่พักและบริการอาหารไปเป็นกิจกรรมเหมืองแร่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ ผู้กำหนดนโยบายควรนำความเชี่ยวชาญรายจังหวัดเข้ามาร่วมพิจารณาในการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคอีสาน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตคือ การต่อยอดผลการศึกษาไปสู่การวิเคราะห์จุดด้อยและจุดแข็งของแต่ละจังหวัด ด้วยการเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสถาบันที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด และการใช้วิเคราะห์ Shift-Share เพื่อออกแบบการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างความเชี่ยวชาญของจังหวัดกับแนวโน้มการเติบโตของเศรษฐกิจของทั้งภูมิภาคและประเทศ

คำสำคัญ : เศรษฐกิจไทย, เศรษฐกิจอีสาน, LQ

ABSTRACT

The objective of this research study was to investigate the economic changes of North Eastern Thailand or the Isaan region from the year 1997 to 2016 by employing the Location Quotient Index (LQ) in order to signify the characteristic changes in sectoral specializations of each province. Research results revealed that the pattern of changes in specializations may be categorized into 3 groups: 1) the group of provinces that has had no change in sectoral specializations; 2) the group of provinces where sectoral specializations have changed, but are still related to their original specialization, such as Ubon Ratchathani which has changed from real estate to administrative and support service activities; and 3) the group of provinces where the sectoral specializations have completely changed to different ones, such as Udonthani which has changed from accommodation and food services to mining activities. A policy recommendation was proposed that policy makers should take provincial specializations into consideration in drafting the economic development plan of Isaan region. A recommendation for future research was the extension of study results to analyze the strengths and weaknesses of each province by adding the detail of institutional factors affecting the economic structure of each province and using Shift-Share analysis to draw out an analytical comparison between provincial specialization and the trend of economic growth on both a regional and a national scale.

Keywords : Thai economy, Isaan economy, LQ

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เป็นภูมิภาคที่มีลักษณะเฉพาะทั้งด้านประเพณี วัฒนธรรม และความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาคอีสานเป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุด โดยมีขนาดประมาณ 168,854 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรมากที่สุดถึง 21 ล้านคน ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ เศรษฐกิจนอกภาคเกษตร โดยเฉพาะในกลุ่มกิจกรรมด้านบริการได้มีบทบาทมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงนี้อาจส่งผลให้เกิดการยกระดับรายได้ หรือ ผลกระทบด้านสังคมอื่น ๆ เช่น การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อไปทำงาน หรือรายได้ที่เกิดจากครัวเรือนเกษตรน้อยลงโดยเปรียบเทียบกับงานในสาขาอื่น ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า มีผู้สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจอีสาน เช่น พอพันธ์ อูยานนท์ (Ouyyanont, 2017, pp. 26-166) นภาพร อติวานิชยพงศ์ (Ativanichayapong, 2014, pp. 103-107) และสุวิทย์ อธิศาสตร์ (Teerasatwat, 2002, pp. 30-39) แต่งานเหล่านี้เน้นมุมมองประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ และศึกษาในระดับเศรษฐกิจของชุมชน/หมู่บ้าน ทำให้ยังมองไม่เห็นภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเปลี่ยนแปลงหรือการยกระดับความเชี่ยวชาญรายสาขาการผลิต

ด้วยเหตุดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงต้องการนำ แบบจำลอง Location Quotient Index (LQ) มาพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอีสานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2559 การที่เริ่มศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เนื่องจากเป็นปีที่ประเทศไทยได้ประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ที่ส่งผลกระทบต่อทุกภูมิภาค โดยในภาคอีสานเองพบว่า การจ้างงานในเขตเมือง ที่ลดลงเนื่องจากวิกฤติทำให้แรงงานที่เคยย้ายถิ่นออกไปทำงานต่างภูมิภาคย้ายกลับคืนถิ่น แรงงานเหล่านี้ได้กลับมาพร้อมทักษะและความชำนาญจากภาคเศรษฐกิจเมืองเพื่อใช้ทำงาน และ/หรือลงทุน ในกิจการประเภทร้านค้า

และบริการรายย่อย เช่น ร้านของชำ ร้านซ่อมรถยนต์ ฯลฯ ซึ่งรายได้จากนอกภาคเกษตรเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการลดลงของความยากจนด้วย (Ouyyanint, 2017, p. 120) ดังนั้น ปี พ.ศ. 2540 จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของเศรษฐกิจอีสาน โดยงานวิจัยนี้ มีขอบเขตพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจอีสานใน 20 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2540-2559 โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของความเชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจรายสาขาของในแต่ละจังหวัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจอีสานปี 2540-2559 ด้วย Location Quotient Index (LQ)

ประโยชน์การวิจัย

ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในแต่ละจังหวัดของภาคอีสาน โดยเฉพาะในด้านการเปลี่ยนแปลงของความเชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจรายสาขา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การดำเนินการด้านทฤษฎี

ในด้านทฤษฎี ผู้วิจัยดำเนินการใช้ดัชนี LQ ในการวิเคราะห์เศรษฐกิจอีสาน ดัชนี LQ ได้ถูกเสนอโดยนักภูมิศาสตร์ Peter Haggett เพื่อให้ใช้ในการวิเคราะห์ภูมิภาค (Haggett, 1965, pp. 1-63) งานวิจัยนี้ได้นำดัชนีมาปรับใช้ทางเศรษฐศาสตร์เพื่อพิจารณาความชำนาญโดยเปรียบเทียบ (Relative specialization) ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอีสาน โดยแบ่งออกเป็นสาขาการผลิตที่จังหวัดนั้นมีความสามารถในการผลิตชำนาญเป็นพิเศษหรือสาขาการผลิตฐาน (Basis sector) และสาขาการผลิตที่จังหวัดนั้นไม่มีความชำนาญเป็นพิเศษหรือสาขาการผลิตที่ไม่ใช่ฐาน (Non-basis sector) การที่จังหวัดใดมีความสามารถในการผลิตสาขาใดเป็นพิเศษนั้น ก็จะสามารถในการแข่งขันสูง (Competitiveness) ทำให้สินค้าสาขาในจังหวัดนั้นสามารถเป็นสินค้าส่งออก และสาขาที่ไม่มีความชำนาญในการผลิตเป็นพิเศษจะเป็นสินค้านำเข้า ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวจะใช้หลักการความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ คือ เป็นวิธีการที่มุ่งเน้นให้พื้นที่ที่มีความสามารถในการผลิตหรือให้บริการในสาขาใดสูงกว่าสาขาอื่น ๆ ก็ให้เล็งส่งเสริมให้ผลิตสินค้าและบริการนั้น ๆ เป็นหลัก ในขณะที่สินค้าอื่นหรือการผลิตอื่น จะให้จังหวัดอื่นที่มีศักยภาพและความชำนาญเป็นผู้ผลิต เนื่องจากปัจจัยการผลิตมีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้จังหวัดเดียวไม่สามารถผลิตทุกอย่างได้

$$LQ_i = \frac{\text{Real GPP}_i / \text{real GPP}_{\text{total}}}{\text{Real GRP}_i / \text{real GRP}_{\text{total}}}$$

โดยที่	LQ_i	=	Location Quotient ของสาขาการผลิต i ของจังหวัด
	real GPP_i	=	ผลผลิตในสาขาการผลิต i ของจังหวัด
	$\text{real GPP}_{\text{total}}$	=	ผลผลิตรวมในทุกสาขาการผลิตของจังหวัด
	real GRP_i	=	ผลผลิตในสาขาการผลิต i ของภาคอีสาน
	$\text{real GRP}_{\text{total}}$	=	ผลผลิตรวมในทุกสาขาการผลิตของภาคอีสาน

เกณฑ์การวิเคราะห์ดัชนี LQ คือ หากค่า LQ มีค่าน้อยกว่า 1 หมายความว่าจังหวัดไม่มีความเชี่ยวชาญในสาขาการผลิต i ยังไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดได้ หรือสร้างรายได้ไม่มากนัก แต่หากค่า LQ มีค่ามากกว่า 1 นั้นหมายความว่าจังหวัดมีความเชี่ยวชาญในสาขาการผลิต i เป็นสาขาที่สามารถสร้างมูลค่าให้กับจังหวัดได้

จากการสำรวจเอกสารพบว่ามีผู้นำดัชนี LQ มาประยุกต์ใช้ในด้านเศรษฐกิจ เช่น เอกรัตน์ เอกศาสตร์ และคณะ (Ekkasart et al., 2016, pp. 87-96) ที่พิจารณาศักยภาพของจังหวัดนครราชสีมาด้วยดัชนี LQ ควบคู่กับการพิจารณานัยยะของสาขาการผลิตด้านต่าง ๆ ต่อการเติบโตของจังหวัด งานวิจัยของ Habibullah and Radam (2009, pp. 56-65) ที่แบ่งรัฐในมาเลเซียออกเป็นกลุ่มที่จนและรวย และนำค่า LQ มาพิจารณาว่าทั้งสองกลุ่มนี้มีกิจกรรมเศรษฐกิจใดเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก นอกจากนี้ยังมีงานของจรรยา ตันอนุชิตติกุล (Tananuchittikul, 2014, pp. 3-25) ที่วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของค่าดัชนี LQ ของสาขาการผลิตต่าง ๆ ในภาคเหนือ ระหว่างปี 2550 และ 2554 คู่ขนานไปกับการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงจำนวนการจ้างงานในแต่ละสาขาการผลิตด้วย และงานของ Tienwong and Pansuwan (2012, pp. 32-42) ได้นำดัชนี LQ ไปการวิเคราะห์สาขาอุตสาหกรรมของประเทศไทย เพื่อชี้ให้เห็นว่ามีการกระจุกตัวกิจกรรมนี้ส่วนใหญ่เกิดในกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยข้างต้น ถ้าหากมีการใช้ LQ เพื่อวิเคราะห์ความเชี่ยวชาญของกิจกรรมการผลิตก็ครอบคลุมเพียงบางจังหวัด หรือ มององค์รวมของภูมิภาคโดยขาดรายละเอียดของแต่ละจังหวัด เช่น เอกรัตน์ เอกศาสตร์ และคณะ (Ekkasart et al., 2016, pp. 87-96) และจรรยา ตันอนุชิตติกุล (Tananuchittikul, 2014, pp. 3-25) หรือถ้าหากเน้นการวิเคราะห์รายจังหวัดของประเทศ ก็ขาดรายละเอียดของความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาการผลิต เช่น Habibullah and Radam (2009, pp. 56-65) และ Tienwong and Pansuwan (2012, pp. 32-42) ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงนำ LQ มาพิจารณาเศรษฐกิจอีสานโดยให้ทั้งรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลง (หรือไม่เปลี่ยนแปลง) ของสาขาทางเศรษฐกิจและอภิปรายครอบคลุมแต่ละจังหวัด อีกทั้งยังได้รวบรวมข้อมูลด้านกายภาพ สังคม นโยบาย ฯลฯ ในแต่ละจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงการวิเคราะห์กับดัชนี LQ ด้วย

2. ขั้นตอนการวิจัย

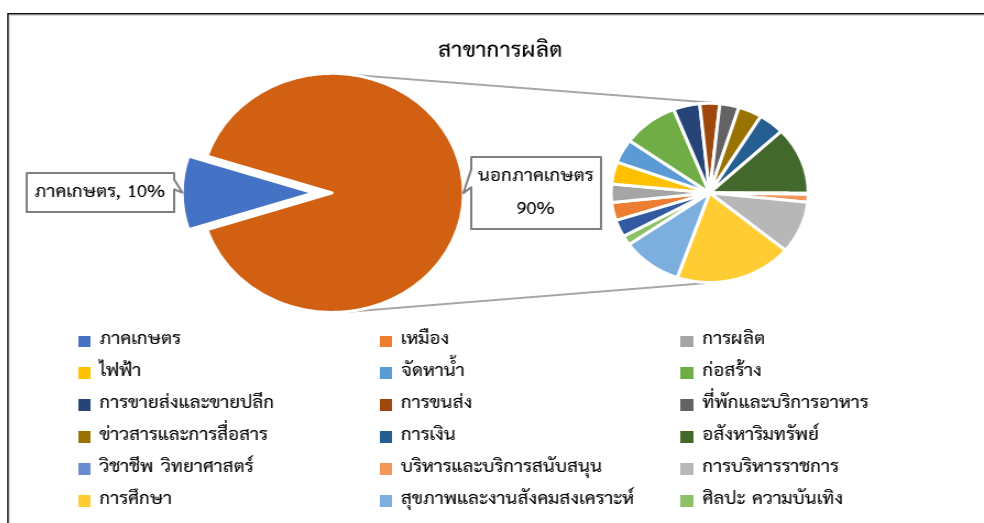
ขั้นตอนที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาคที่แท้จริงและรายจังหวัด จากสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ GRP (Gross regional product) ของทั้งภาคอีสาน และ GPP (Gross provincial product) ของ 20 จังหวัดในภาคอีสาน โดยข้อมูลของจังหวัดบึงกาฬจัดเก็บตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554-2559 เพราะเป็นจังหวัดที่เพิ่งจัดตั้ง (Beung Kan Province Establishment Act, 2011, pp. 1-4) และอีก 19 จังหวัด ที่เหลือเก็บข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2559 โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบของมูลค่าที่แท้จริง (Real value)

ขั้นตอนที่ 2 การนำข้อมูล GRP และ GPP มาคำนวณค่าดัชนี LQ ของแต่ละจังหวัด

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการสืบค้นข้อมูลแต่ละจังหวัดเพื่อนำมาประกอบการอธิบายการเปลี่ยนแปลง ทั้งข้อมูลข่าวสารจากเว็บไซต์ต่าง ๆ และในบางจังหวัดที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก็ทำการสัมภาษณ์จากบุคคลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรณีของจังหวัดนครราชสีมาได้สอบถามประเด็นเรื่องจำนวนศูนย์วิจัยเพิ่มเติมไปยังสำนักงานสถิติประจำจังหวัด (ทั้งนี้ข้อมูลทั้งหมดของแต่ละจังหวัดที่ใช้ประกอบการอภิปรายผู้วิจัยรวบรวมไว้ที่ <http://bit.ly/2uKQPNx>)

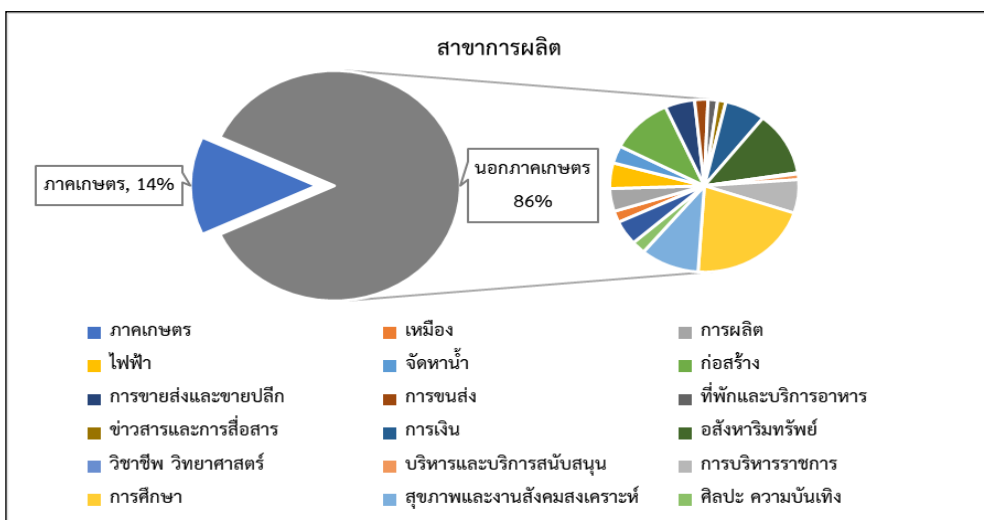
3. การจัดการข้อมูลเพื่อพิจารณาบทบาทของเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรของภาคอีสาน

เศรษฐกิจอีสานประกอบด้วยมูลค่าผลผลิตจากภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร เมื่อพิจารณาสัดส่วนของ “มูลค่า” กิจกรรมการผลิตของภาคอีสานในปี พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2559 พบว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่อยู่นอกภาคเกษตร วงกลมด้านซ้ายมือของ ภาพที่ 1 และ 2 แสดงสัดส่วนของ GRP ตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในปี 2540 และ 2559 เห็นได้ว่าสัดส่วนมูลค่าการผลิตในภาคเกษตรน้อยกว่ามูลค่าของกิจกรรมนอกภาคเกษตรอย่างชัดเจน ตรงนี้สะท้อนว่า กิจกรรมเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรได้กลายมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาคอีสาน

ภาพที่ 1 สัดส่วนสาขาการผลิต ปี พ.ศ. 2540

ที่มา : จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

ภาพที่ 2 สัดส่วนสาขาการผลิต ปี พ.ศ. 2559

ที่มา : จากการคำนวณของคณะผู้วิจัย

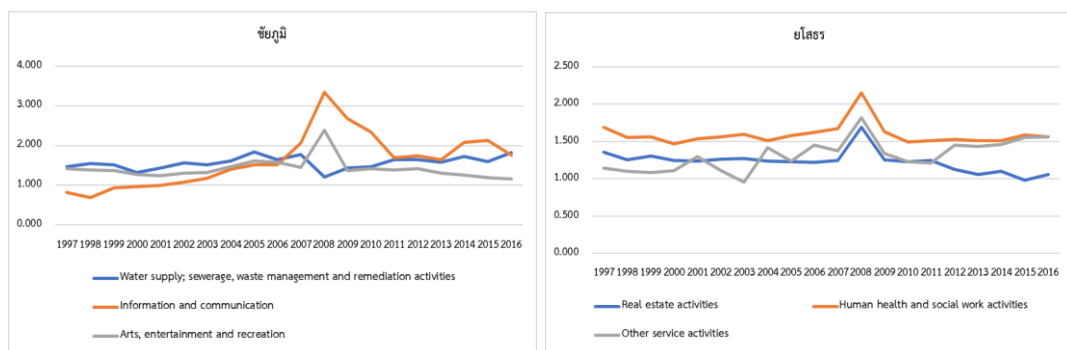
บทความนี้ เน้นการพิจารณาความเชี่ยวชาญของกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรเป็นหลัก เพราะการนำค่าความเชี่ยวชาญของภาคเกษตรรวมอยู่ในการวิเคราะห์อาจทำให้ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมเศรษฐกิจในแต่ละจังหวัดได้ชัดเจน โปรดพิจารณาภาพ 1 และ 2 โดยวงกลมใหญ่ คือ สัดส่วนโดยรวมของภาคเกษตร และนอกภาคเกษตร และวงกลมเล็ก คือ การนำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของนอกภาคเกษตรมาแบ่งออกเป็นกิจกรรมย่อยตามบัญชีรายได้ประชาชาติรายจังหวัด เห็นได้ว่า ขนาดสัดส่วนของภาคเกษตรมีน้อยเมื่อเทียบกับเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรทั้งหมด แต่เมื่อนำมาเทียบกับ กิจกรรมนอกภาคเกษตรย่อยอื่น ๆ ยังคงใหญ่อยู่กว่ามาก (เพราะด้วยธรรมชาติของข้อมูลที่กิจกรรมภาคเกษตรไม่ได้มีการแบ่งเป็นกิจกรรมย่อยเหมือนในกิจกรรมนอกภาคเกษตร) ดังนั้นการนำภาคเกษตร ที่มีสัดส่วนที่ใหญ่และสาขาย่อยขนาดเล็กมาวิเคราะห์รวมกัน อาจทำให้การประเมินบทบาทนอกภาคเกษตรผิดไปจากความเป็นจริงได้

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความเชี่ยวชาญรายจังหวัด

ผลการวิจัยแสดงว่า ค่า LQ ของจังหวัดในภาคอีสานสะท้อนความเชี่ยวชาญของสาขาการผลิตที่หลากหลาย รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของความเชี่ยวชาญสามารถถูกจัดได้ 3 กลุ่ม 1) กลุ่มจังหวัดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรายความเชี่ยวชาญรายสาขา 2) กลุ่มจังหวัดที่ความเชี่ยวชาญรายสาขาเปลี่ยนแปลงแต่ยังเชื่อมโยงกับความเชี่ยวชาญเดิม และ 3) กลุ่มจังหวัด ที่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญรายสาขาในลักษณะที่แตกต่างไปจากความเชี่ยวชาญเดิมอย่างชัดเจนซึ่งเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มได้พิจารณาจากเอกสารการจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมของไทย โดยกระทรวงแรงงาน (Ministry of Labour, 2009, pp. 1-84) รายละเอียดการวิเคราะห์มีดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญสาขาการผลิตมีทั้งหมด 5 จังหวัด ได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา ศรีสะเกษ ยโสธร และเลย (พิจารณาภาพที่ 3 ประกอบ)

ภาพที่ 3 ดัชนี LQ ปี พ.ศ. 2540-2559 ของกลุ่มจังหวัดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญของสาขาการผลิต

จังหวัดชัยภูมิ มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดหา น้ำ การจัดการ และการบำบัดน้ำเสีย ของเสีย และสิ่งปฏิกูล เพราะว่า จังหวัดชัยภูมิเคยมีปัญหาด้านน้ำและสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องการส่งเสริมการฟื้นฟูแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และพัฒนาระบบชลประทานให้ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด และอบจ.ยังมีการจัดตั้งโครงการบริหารจัดการขยะอันตราย จังหวัดชัยภูมิ นอกจากนี้จังหวัดชัยภูมิได้มีโครงการต้นแบบการบำบัดน้ำเสียเพิ่มคุณภาพน้ำอ่างเก็บน้ำหนองปลาเฒ่า แบบยั่งยืนด้วย ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จังหวัดชัยภูมิมีความเชี่ยวชาญในด้านการจัดหาและบำบัดน้ำเสีย

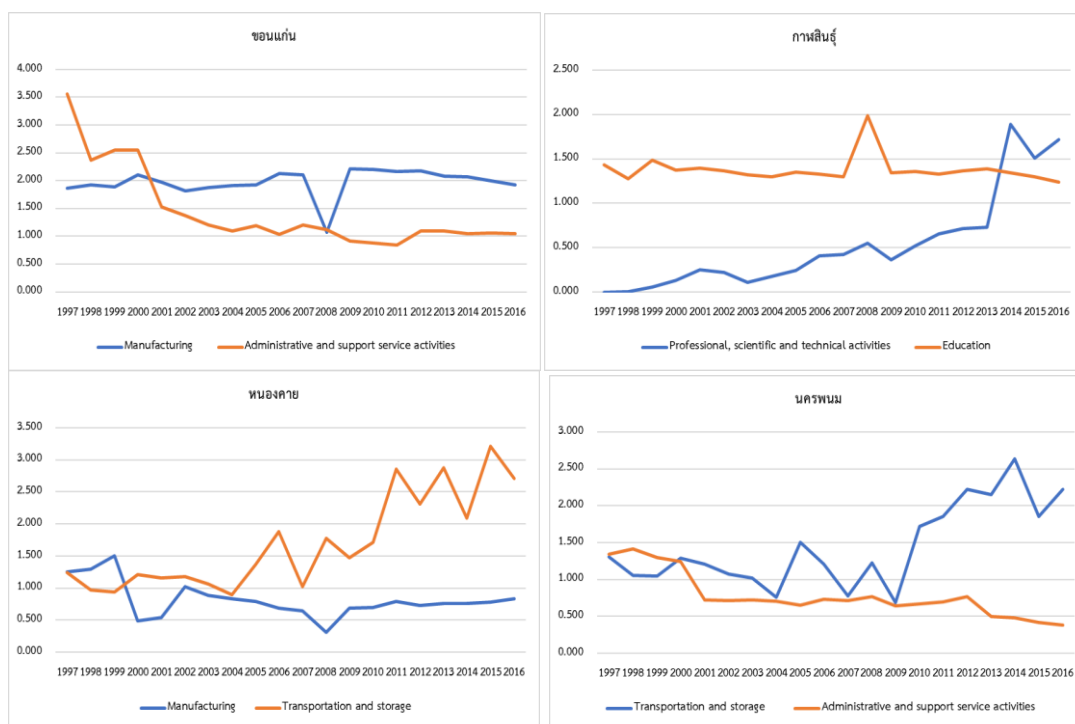
จังหวัดนครราชสีมา มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค เนื่องจากเป็นจังหวัด ที่มีสถาบันวิจัย และศูนย์ทดลองจำนวนมาก จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนศูนย์วิจัย ถึง 61 แห่ง ซึ่งถือว่ามียานวนมากที่สุดในภาคอีสาน นอกจากนี้จังหวัดนครราชสีมา ยังมีความเชี่ยวชาญด้านไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และระบบอากาศ และเชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรมการผลิต เป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ โดยความเชี่ยวชาญทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกัน เพราะนอกจากนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีนิคมอุตสาหกรรมแห่งเดียว ในภาคอีสาน ทำให้ต้องมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค เช่น น้ำ และ ไฟฟ้า เพื่อรองรับตามมา

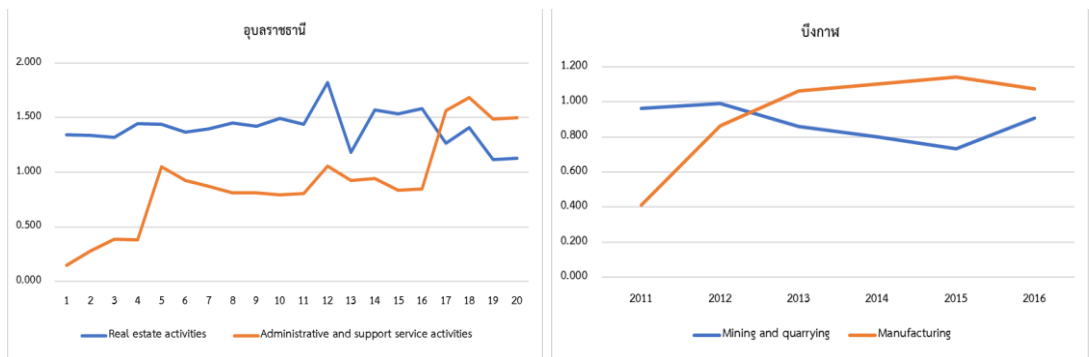
จังหวัดศรีสะเกษ มีความเชี่ยวชาญด้านที่พักและบริการอาหาร อยู่เดิม และยังเพิ่มระดับสูงขึ้นในปี พ.ศ.2559 ตรงนี้อาจมีความสอดคล้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัด กล่าวคือจังหวัดศรีสะเกษมีแหล่งการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร วัดมหาพุทธาราม ศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ศรีสะเกษ อควาเรียม ปราสาท ห้วยทับทัน พระธาตุเรืองรอง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ผามออีแดง เกาะกลางน้ำศรีสะเกษ น้ำตกสำโรงเกียรติ ฯลฯ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 มีการเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดของ LQ ด้านที่พักและบริการอาหาร อาจมีความเกี่ยวข้องกับการเปิดพรมแดนไปสู่บ่อนคาสิโน ประเทศกัมพูชา ณ ชายแดนช่องสะงำ

จังหวัดยโสธร เชี่ยวชาญกิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์ โดยจังหวัดยโสธรมีสถานพยาบาลสำหรับรองรับประชาชนภายในจังหวัดเป็นจำนวนมาก เป็นโรงพยาบาลของรัฐ จำนวน 9 แห่ง แยกเป็นโรงพยาบาลระดับจังหวัด 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชนระดับอำเภอ 8 แห่ง มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 112 แห่ง คลินิกทุกประเภท 131 แห่ง และมีโรงพยาบาลของเอกชน 2 แห่ง โดยในปี 2560 จังหวัดยโสธรได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 1,948.06 ล้านบาท จัดเป็นงบลงทุน 1,078.25 ล้านบาท สาธารณสุขจังหวัดยโสธร ได้รับงบลงทุน 51.55 ล้านบาท และโรงพยาบาลยโสธรได้รับงบลงทุน 64.72 ล้านบาท ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่มากเมื่อเทียบกับการจัดสรรในภาคอื่น ๆ

จังหวัดเลย มีความเชี่ยวชาญด้านศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ เนื่องจากจังหวัดเลยมีศิลปะ ประเพณีประจำท้องถิ่นที่โดดเด่นและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เช่น งานดอกฝ้ายบานมะขามหวานเมืองเลย งานแสดงไม้ดอกเมืองหนาว และงานประเพณีการละเล่นผีตาโขน จังหวัดเลยยังมีการจัดงาน ศิลปะ สายหมอก และดอกไม้เมืองเลย ให้นักท่องเที่ยวได้ชมความสวยงามในช่วงฤดูหนาว นอกจากนี้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย ได้จัดมหกรรมหน้ากานานาชาติสัญจร เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณี และเป็นการสร้างรายได้และมูลค่าให้กับจังหวัด

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญในลักษณะที่ใกล้เคียงกับสาขาการผลิตเดิมจำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ หนองคาย นครพนม อุบลราชธานี และบึงกาฬ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ค่า LQ ปี พ.ศ. 2540-2559 ของกลุ่มจังหวัดที่เปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญไปยังสาขาที่ใกล้เคียงสาขาเดิม

จังหวัดขอนแก่น มีการเปลี่ยนแปลงจากสาขาการบริหารและบริการสนับสนุนมาเป็นอุตสาหกรรมการผลิต การเปลี่ยนแปลงนี้สอดคล้องกับพัฒนาของจังหวัดขอนแก่นที่ภาคเอกชนในจังหวัดได้มีบทบาทมากขึ้น ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้อุตสาหกรรมภายในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบทางการเกษตร โดยการเกิดธุรกิจอุตสาหกรรม ส่งผลทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจตามมา จึงทำให้ขอนแก่นเกิดการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การผลิตขนาดเล็กและขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก (Prompakping et al., 2019, pp. 35-55) โดยในแง่มูลค่า จังหวัดขอนแก่นมีมูลค่าเฉลี่ยของการจดทะเบียนต่อโรงงานมากที่สุดในพื้นที่อีสาน โดยคิดเป็นมูลค่า 24 ล้านบาท

เดิมจังหวัดกาฬสินธุ์ เชี่ยวชาญด้านการศึกษา แต่ปัจจุบันเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากการยกระดับของการศึกษา โดยได้มีการควบรวมมหาวิทยาลัยราชภัฏและราชภัฏในพื้นที่ จนเกิดเป็นมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ซึ่งจัดตั้งคณะที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพขึ้น ทั้งนี้มันยังเป็น ที่น่าติดตามต่อไปว่ากาฬสินธุ์จะสามารถรักษาลักษณะความเชี่ยวชาญนี้ต่อเนื่องได้ในระยะยาวหรือไม่

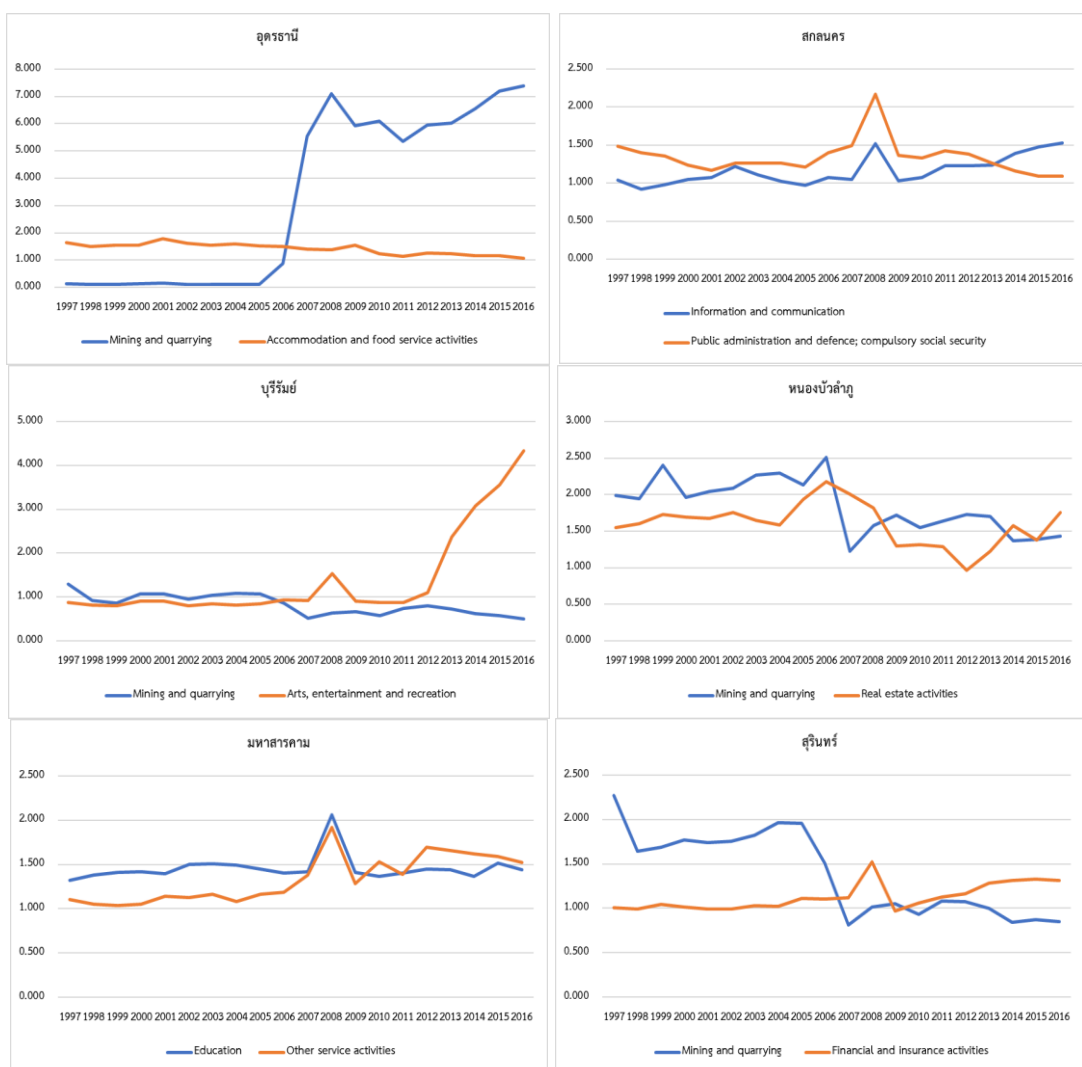
จังหวัดหนองคาย เดิมมีความเชี่ยวชาญด้านการผลิต แต่ปัจจุบันมีความเชี่ยวชาญด้านการขนส่งและสถานที่ เก็บสินค้า เนื่องจากการขยายตัวของการค้าชายแดนระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในช่วงเวลาที่ผ่านมา อีกทั้งหนองคาย ยังมีเส้นทางเชื่อมโยงไปยังสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 1 ซึ่งยังสามารถเชื่อมไปถึงประเทศจีนตอนใต้ได้อีกด้วย ทำให้จังหวัดหนองคายต้องเป็นทางผ่านในการส่งสินค้าสำคัญไปยังประเทศใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ นอกจากเรื่องเส้นทางการขนส่งสินค้าแล้ว กรมการขนส่งทางบกยังเล็งเห็นถึงความสำคัญการตั้งสถานีขนส่ง- ศูนย์กลางกระจายสินค้าชายแดน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะส่งผลให้จังหวัดชายแดนกลายเป็น ศูนย์กลางเชื่อมต่อการขนส่งสินค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน

จังหวัดนครพนม มีการเปลี่ยนแปลงมาจากสาขาการบริหารและบริการสนับสนุนเป็นสาขาการขนส่ง และสถานที่เก็บสินค้า นครพนมมีลักษณะภูมิประเทศที่ติดกับประเทศลาวเช่นเดียวกับกับจังหวัดหนองคาย จึงมีความสามารถในการจัดเก็บสินค้าและขนส่งเช่นเดียวกัน โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้าภายในและภายนอก ผ่านทางจังหวัดนครพนมได้ ต่อมาเมื่อมีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 3 ขึ้นยิ่งทำให้การขนส่ง และจัดเก็บสินค้าภายในจังหวัดนครพนมเป็นไปอย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

จังหวัดอุบลราชธานี มีกิจกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ในอดีตได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นกิจกรรมด้านบริหาร และบริการสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะดูเหมือนแตกต่างจากเดิม แต่จริง ๆ แล้วเป็นการต่อยอดจากสาขา การผลิตเดิม เพราะว่าสาขาการผลิตด้านอสังหาริมทรัพย์ กับสาขาการผลิตด้านบริหารและบริการสนับสนุน มีความเชื่อมโยงกัน โดยด้านบริหารและบริการสนับสนุนเกี่ยวกับการให้เช่า การจัดการตึก อาคาร บ้านเรือน ซึ่งเป็นการสร้างรายได้จากการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์

จังหวัดบึงกาฬ จากเดิมที่เชี่ยวชาญกิจกรรมด้านเหมืองแร่และเหมืองหิน ได้เปลี่ยนแปลงเป็น อุตสาหกรรมการผลิต บึงกาฬถือเป็นจังหวัดใหม่ที่แยกตัวมาจากหนองคาย จึงมีช่วงพิจารณาข้อมูลเพียงแค่ปี 2554-2559 การพิจารณาข้อมูลจังหวัดพบว่าเป็นจังหวัดที่มีผู้ถือประทานบัตรในแร่ หิน ดิน หินทราย เพื่อการก่อสร้าง และการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดยังมีความเกี่ยวข้องกันคือเกี่ยวกับ การดูดทราย/ไม่กรวด การทำผลิตภัณฑ์คอนกรีต ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงไปสู่อุตสาหกรรมการผลิตของบึงกาฬจึงมีความเกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญเดิมอยู่

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญในลักษณะที่แตกต่างไปจากสาขาการผลิตเดิมจำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ อุดรธานี สกลนคร บุรีรัมย์ หนองบัวลำภู มหาสารคาม สุรินทร์ อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด และมุกดาหาร (พิจารณาภาพที่ 5 และ 6)

ภาพที่ 5 ค่า LQ ปี พ.ศ. 2540-2559 ของกลุ่มจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญของสาขาการผลิตไปสู่สาขาที่ต่างจากเดิมชัดเจน (ส่วนแรก ได้แก่ อุดรธานี สกลนคร บุรีรัมย์ หนองบัวลำภู มหาสารคาม สุรินทร์)

ภาพที่ 6 ค่า LQ ปี พ.ศ. 2540-2559 ของกลุ่มจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญของสาขาการผลิตไปสู่สาขาที่ต่างจากเดิมชัดเจน (ส่วนที่สอง ได้แก่ อำนาจเจริญ มุกดาหาร ร้อยเอ็ด)

จังหวัดอุดรธานี เดิมมีความเชี่ยวชาญด้านที่พักและการบริการด้านอาหาร ต่อมาเปลี่ยนเป็นกิจกรรมด้านเหมืองแร่และเหมืองหิน โดยเกิดจากการที่ได้มีการขอใบอนุญาตจากรัฐบาลไทยในการขอสัมปทานสำรวจหาแหล่งแร่โปแตชในจังหวัดอุดรธานี จากกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งถือว่าเป็นแหล่งโปแตชที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และต่อมาได้คำขอประทานบัตร ในการจัดตั้งโครงการทำเหมืองแร่โปแตชจังหวัดอุดรธานี (อย่างไรก็ตาม อีกด้านหนึ่งก็ยังมีตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัดอุดรธานีมีการคัดค้านการทำเหมืองแร่ไปด้วย)

จังหวัดสกลนคร มีกิจกรรมด้านการบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับในอดีตได้เปลี่ยนมาเป็นสาขาด้านข่าวสารและการสื่อสาร โดยเกิดจากยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ต้องการประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ของจังหวัดเอง เพื่อเป็นการผลักดันและส่งเสริมวัฒนธรรมภายใน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้เกิดการจัดทำ/จัดจ้างธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำยุทธศาสตร์นี้ขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดได้ขึ้นจากการประชาสัมพันธ์และการจ้างงาน

จังหวัดบุรีรัมย์ จากเดิมที่เชี่ยวชาญกิจกรรมด้านเหมืองแร่และเหมืองหินได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นสาขาด้านศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ ทำให้บุรีรัมย์เริ่มมีความโดดเด่นด้านความบันเทิง เนื่องจากทีม “บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด” ประสบความสำเร็จในการแข่งขันฟุตบอลศึก Toyota ไทยพรีเมียร์ลีก จนสนามกีฬาของทีมกลายเป็นจุดเยี่ยมชมสำคัญของคอกลูกหนังจากทั่วประเทศ ซึ่งความสำเร็จนี้ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองด้านท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นอย่างมาก โดยสามารถเพิ่มนักท่องเที่ยวจาก 5 แสนคน เป็น 1 ล้านคนในระยะเวลา 2 ปี นอกจากนี้บุรีรัมย์ยังกลายมาเป็นศูนย์กลางบันเทิงและกีฬาอื่น ๆ ด้วย เช่น สนามแข่งรถมาตรฐานสูง บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด อินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต รวมถึงการให้บริการคลินิกเวชศาสตร์การกีฬา (sports medicine) รองรับบริการสาธารณสุขของการเป็นเมืองกีฬาด้วย

จังหวัดหนองบัวลำภู เดิมเชี่ยวชาญกิจกรรมด้านเหมืองแร่และเหมืองหิน ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นด้าน อสังหาริมทรัพย์ หากดูจากรูปภาพ 5 จะเห็นได้ว่าค่า LQ ด้านสาขาด้านอสังหาริมทรัพย์ของจังหวัดเติบโตสูงขึ้น สืบเนื่องจากการพัฒนาเมืองที่มีความชัดเจน เห็นได้จากการประกาศใช้ผังเมืองรวมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 การเติบโตนี้ สวนทางกับกิจกรรมเหมืองแร่และเหมืองหินที่หดตัวลงตั้งแต่ พ.ศ. 2550 เนื่องจากข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม ระหว่างคนในพื้นที่และบริษัทเหมืองแร่ ซึ่งตรงนี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ความเชี่ยวชาญด้านอสังหาริมทรัพย์สูงกว่า โดยเปรียบเทียบนั่นเอง

จังหวัดมหาสารคาม มีการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษามาเป็นกิจกรรมการบริการด้านอื่น ๆ สามารถ วิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น หนึ่ง สภาพการแข่งขันด้านการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นและโครงสร้างประชากรที่กลุ่มผู้เรียนลดลง อาจส่งผลให้ระดับการเติบโตของสาขาการผลิตด้านการศึกษาลดลงและทำให้ค่า LQ ลดลงตามไปด้วย และสอง การที่สาขากิจกรรมการบริการด้านอื่นเพิ่มขึ้นมาอาจเป็นผลพวงจากการเติบโตของสาขาด้านการศึกษา ที่มีก่อนหน้านี้ กล่าวคือ สาขานี้ประกอบด้วยธุรกิจจำพวก ร้านเสริมสวย ร้านซักรีด ร้านดูแลสัตว์เลี้ยง ธุรกิจ หยอดเหรียญ รวมถึงร้านรับซ่อมอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นบริการที่เกิดขึ้นบริเวณรอบสถานศึกษา

จังหวัดสุรินทร์ เดิมเชี่ยวชาญกิจกรรมด้านเหมืองแร่และเหมืองหิน เปลี่ยนเป็นกิจกรรมทางการเงิน และประกันภัย ตรงนี้สอดคล้องกับสถานการณ์ของจังหวัดที่มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ และการประกันภัย โดยในปี 2540 จังหวัดสุรินทร์มีจำนวนธนาคารไทยพาณิชย์ทั้งหมด 22 สาขา และมีจำนวน เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในปี 2558 จังหวัดสุรินทร์มีจำนวนธนาคารไทยพาณิชย์จำนวน 48 สาขา และนอกจากนี้ สถิติด้านการประกันภัย ในปี 2545 มีจำนวนกรมธรรม์ 114,399 ราย ในปี 2558 สุรินทร์มีจำนวนกรมธรรม์ ทั้งสิ้น 220,562 ราย

จังหวัดอำนาจเจริญ จากเดิมเป็นการศึกษา ต่อมาเป็นกิจกรรมทางการเงินและประกันภัย โดยจากการ สสำรวจจำนวนสถาบันการเงินภายในจังหวัดพบว่า ในปี 2545 จังหวัดอำนาจเจริญมีสถาบันการเงินจำนวน 8 สาขา (ธนาคารพาณิชย์) และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 13 แห่ง ในปัจจุบัน ในขณะที่สถาบันการเงินในหลายพื้นที่กำลังมีการปิดตัว เนื่องจากภาวะอลหม่าน (Disruption) จากเทคโนโลยีการเงิน แต่จังหวัดอำนาจเจริญกลับมีอัตราการขยายตัว ของสถาบันการเงินมากขึ้น ในขณะที่การประกันภัยก็มีจำนวนกรมธรรม์เพิ่มขึ้นเช่นกัน จากปี 2545 มีจำนวน กรมธรรม์ 23,055 ราย และในปี 2557 มีจำนวนเพิ่มเป็น 73,692 ราย การเพิ่มของตัวเลขนี้คาดว่าอาจมาจากการส่งเสริม นโยบายภายในจังหวัดเองด้วย เพราะทางจังหวัดอำนาจเจริญได้มีแผนงานเชิงรุกในการจัดโครงการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจด้านการประกันภัยให้กับประชาชน และโครงการยุวชนประกันภัย ซึ่งได้ดำเนินการต่อเนื่องมาทุกเดือน

จังหวัดร้อยเอ็ด จากความเชี่ยวชาญด้านการบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคม ภาคบังคับ เปลี่ยนเป็นกิจกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ จังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะภูมิประเทศอยู่ตอนกลางของภาค อีสาน ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กับสถานที่สำคัญและเมืองหลัก ๆ หลายพื้นที่ ดังคำกล่าวที่ว่า ‘ร้อยเอ็ดเจ็ดร้อยน้ำ’ กล่าวคือร้อยเอ็ดสามารถเดินทางไปยังจังหวัดหลักต่าง ๆ ได้สะดวกและใกล้ ความได้เปรียบนี้ทำให้ร้อยเอ็ด เป็นจังหวัดที่มีบริษัทต่างชนิดเข้ามาเปิดเยอะเป็นอันดับสองรองจากขอนแก่น (การลงทุนจากต่างชาติในนิติบุคคล จังหวัดขอนแก่นมีการลงทุน 1,026.07 ล้านบาท จังหวัดร้อยเอ็ดมีการลงทุน 113.30 ล้านบาท) ซึ่งการจัดตั้งนิติบุคคล ก็ต้องมีการซื้อ-ขาย อสังหาริมทรัพย์ตามมา

จังหวัดมุกดาหาร เดิมมีความเชี่ยวชาญด้านสาขาศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ ต่อมาปรับเปลี่ยน มาเป็นสาขาด้านวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค คาดว่าเกิดจากนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัด ให้นับพัฒนา จังหวัดด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยออกหนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานในด้านนี้

อย่างเจาะจง แต่การเพิ่มขึ้นของความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์นี้อาจเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวหากตัวจังหวัดไม่มีการผลักดันในระยะยาว และอาจทำให้ความเชี่ยวชาญของบุคลากรกลับไปสู่สาขาดั้งเดิมคือด้าน ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจอีสานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2559 โดยใช้ดัชนี LQ ผลการศึกษาพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจรายสาขา 3 กลุ่มด้วยกัน คือกลุ่มที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญรายสาขาการผลิต จำนวน 5 จังหวัด กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงรายสาขาการผลิตในลักษณะใกล้เคียงกับสาขาการผลิตเดิม จำนวน 6 จังหวัด และกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงสาขาการผลิตในลักษณะต่างไปจากสาขาการผลิตเดิม จำนวน 9 จังหวัด การศึกษาความเชี่ยวชาญรายสาขาการผลิตรายจังหวัดทั้งหมดพบว่า ใน 20 ปีที่ผ่านมา มีบางจังหวัดที่ความเชี่ยวชาญสาขาการผลิตไม่เปลี่ยน และมีหลายจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงความเชี่ยวชาญสาขาการผลิต ซึ่งในกลุ่มหลังนี้มีสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสามารถแบ่งเป็น 3 ปัจจัย คือ หนึ่งเกิดจากการยกระดับจากสาขาเดิมไปสู่สาขาที่เกี่ยวข้อง สองเกิดจากการส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น ชัยภูมิ สกลนคร และมุกดาหาร สามเกิดจากนโยบายด้านเศรษฐกิจ จากภาครัฐส่วนกลาง หรือหน่วยงานของเอกชนที่มุ่งการส่งเสริมด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น บุรีรัมย์ และขอนแก่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ ผู้กำหนดนโยบายควรนำความเชี่ยวชาญรายจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงจากในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เข้ามาร่วมพิจารณาในการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคอีสานโดยที่ผ่านมาผู้ดำเนินนโยบายมักกำหนดยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเป็นข้อใหญ่ ๆ เช่น ยุทธศาสตร์ลดความยากจน ยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งของฐานเศรษฐกิจภายใน จากนั้นจึงกำหนดพื้นที่ เป้าหมายที่เป็นจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดเพื่อมอบหมายแผนงานย่อยที่ต้องการบรรลุ ซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์ลักษณะนี้ไม่นำเอาดัชนีความเชี่ยวชาญมาเป็นตัวแปรอ้างอิง ดังนั้นถ้าหากผู้กำหนดนโยบายได้นำความเชี่ยวชาญรายจังหวัดเข้ามาร่วมพิจารณาในการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจด้วยจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแผนงานย่อยที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตคือ การต่อยอดผลการศึกษาไปสู่การวิเคราะห์จุดด้อยและจุดแข็งของแต่ละจังหวัด ด้วยการเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสถาบันที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด และใช้ Shift-Share Analysis เพื่อวิเคราะห์การเติบโตของเศรษฐกิจระดับภูมิภาคและประเทศ ประกอบกับความเชี่ยวชาญรายจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- Ativanichayapong, N. (2014). Livelihood of People in Rural Isan: Changes over the Past Decade, *Journal of Sociology and Anthropology*, 33(2), 103-127. (in Thai)
- Beung Kan Province Establishment Act. (2011). *The Royal Thai Government Gazette*. Vol 128 Section 18 Kor Kai. (In Thai)

- Ekkasart, E., Hongthai, S., Poontawee, W., & Dajtanon, I. (2016). The Economic Development Strategies in the Nakhon Ratchasima Area to Prepare for Joining the ASEAN Economic Community. *Nakhon Phanom University Journal*, 6(1), 87-96. (in Thai)
- Habibullah, M. S., & Radam, A. (2009) Industry Concentration in Rich and Poor States in Malaysia: Location Quotient and Shift Share Analyses. *The Icfai University Journal of Industrial Economics*, 1(1), 56-65.
- Haggett, P. (1965). *Locational Analysis in Human Geography*. Edward Arnold : London.
- Ministry of Labour. (2009). *Thailand Standard Industrial Classification*. Retrieved January 4, 2019, from https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/vgnew_th/d8a88846bfef391bbf9602fe0ba18d1b.pdf (in Thai)
- Ouyyanont, P. (2017). *Isan Economy Development and Change*. Bangkok : Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Promoakping, B., Inmueng, Y., & Phongsiri, M. (2019). *Khon Kaen City: Growth, Challenges, and Opportunities*. Nonthaburi : Sue Tawan Press. (in Thai)
- Tananuchittikul, J. (2014). Analysis of Northern Region's Economic Specialization: Implication from being AEC. *Chaingmai University Journal of Economics*, 18(2), 3-25. (in Thai)
- Teerasatwat, S. (2003). Isan Community Economy: Economic History of Isan Villages Post-WWII to present (1945-2001). *Humanities and Social Sciences*, 30(April-June 2012), 30-39 (in Thai)
- Tienwong, K., & Pansuwan, A. (2012). Regional Industrial Specialization under Decentralization Policy in Thailand. *Academic Research International*, 3(2), 32-42. (In Thai)

ผู้เขียนบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช เจียวิริยบุญญา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์

E-mail: jakkrichjea@hotmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรชิต จิรสิทธิ์ธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์

E-mail: norachitji@kku.ac.th

นางสาววณัฏฐา สุทธา

นักวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์

E-mail: wanutchaya.s@kkumail.com

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ 123 ถนนมิตรภาพ

ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002